

HELSETILSYN MED LEGEVIRKSOMHET **- Veileder i tilsynssaker**

**DEN NORSKE
LEGEFORENING**

2011

Forord og om målet med veilederen

Samfunnet har gjennom lovgivning stilt en rekke krav til leger og annet helsepersonells yrkesutøvelse. I lovgivningen stilles det krav om forsvarlig og omsorgsfull behandling og oppfølging av pasienter, håndtering av pasientinformasjon overfor pasient og eventuelt andre, habilitet ved tiltak som utløser velferdsgoder mv.

Tilsynet i fylket (Fylkeslegen) og Statens helsetilsyn skal føre tilsyn med helsetjenesten og helsepersonell med mål om kvalitet og sikkerhet i helsetjenesten. Tilsynet skal påse at de lovkrav som stilles til helse-tjenesten og helsepersonell følges.

Et stort antall leger opplever i løpet av sin yrkeskarriere å bli involvert i en tilsynssak. Sakenes karakter og alvorlighetsgrad varierer stort. For leger som blir gjort til gjenstand for den granskning en tilsynssak kan innebære, vil situasjonen uansett kunne oppleves som belastende. Hvordan tilsynssaken oppleves vil også avhenge av hvordan legen blir ivaretatt på arbeidsplassen av kollegaer og ledelsen.

Det er en prioritert oppgave for Legeforeningen å bistå sine medlemmer i slike vanskelige situasjoner.

Denne veilederen er ment som et hjelpemiddel for leger som opplever å få en tilsynssak reist mot seg. Den gir en innledende oversikt over relevante forhold, for slik å sette legen bedre i stand til å ivareta sine interesser, herunder oppsøke nødvendig hjelp. Dokumentet gir en generell oversikt over hensynene og regelverket som ligger til grunn for tilsynsmyndighetens virksomhet, saksgangen i tilsynssaker og mulige utfall av slike saker. Videre omtales Legeforeningens bistand til leger i denne type saker, og det gis innspill til legens håndtering. Forhåpentlig kan veilederen også være til nytte for andre som måtte bli berørt av tilsynssaken, det være seg arbeidsgiver, kollegaer eller tillitsvalgte.

Anne Kjersti Befring
Direktør

Adel Heilemann
Advokat / rådgiver

Forhandlings- og helserettsavdelingen
Den norske legeforening

Innholdsfortegnelse

	Side
Helsetilsynets rolle	5
Tilsyn mot enkeltindivider og systemtilsyn	6
Grunnlaget for tilsynssaker	7
Gangen i en tilsynssak	9
Hva tilbyr Legeforeningen når tilsynssaken oppstår?	10
Håndtering av tilsynssaker	11
Aktuelle reaksjonsformer etter helsepersonelloven	13
Forholdet til arbeidsgiver/kontraktspart (kommune/RHF)	15
Offentlighet og forholdet til media	16
Overprøving av vedtak	18
Om å forholde seg til en reaksjon	19
Forholdet mellom administrativ reaksjon og tilsettingsforhold	20
Forholdet mellom administrative reaksjoner og straff	21
Aktuelle kilder og lenker	23

Helsetilsynets rolle

Formålet med statlig tilsyn med helsetjenester er å ivareta pasientsikkerheten, bidra til kvaliteten på helsetjenestene og å fremme tilliten til helsetjenesten.

Når uønskede hendelser oppstår skal derfor Helsetilsynets perspektiv være fremadrettet - ikke å straffe helsepersonellet for feilen som er begått, men å bidra til at pasientsikkerhet, kvalitet og tillit til helse-tjenesten ivaretas.

Helsetilsynet utøver sin rolle blant annet gjennom tilsyn, veiledning, administrative reaksjoner overfor helsepersonell og pålegg overfor virksomheter.

Helsetilsynets rolle som veileder er sterkt vektlagt i forarbeidene til helsepersonelloven. Likevel er Helsetilsynet gitt ansvar og myndighet til å iverksette tiltak overfor enkeltpersoner, som i ytterste konsekvens kan medføre at de får et yrkesforbud. Ivaretagelse av det enkelte helsepersonells rettssikkerhet er derfor svært viktig.

Tilsyn mot enkeltindivider og systemtilsyn

2

Det skilles mellom tilsyn mot enkeltindivider og systemtilsyn:

Tilsyn mot enkeltindividet, der vurderingen er om enkeltindividet har overholdt de krav som stilles til yrkesutøvelsen i lov, som blant annet omfatter

- krav til forsvarlig og omsorgsfull behandling og oppfølging som kan forventes ut fra kvalifikasjoner, arbeidets art og situasjonen for øvrig;
  - øyeblikkelig hjelp når hjelp er påtrengende nødvendig; og
  - behandling av pasientinformasjon, som taushetsplikt, opplysningsplikter og dokumentasjonsplikt
- og systemtilsyn, der temaet er hvorvidt helseforetaket/ institusjonen/ kommunen har overholdt de krav som stilles, herunder at de tjenester som tilbys er forsvarlige og om enhetene er forsvarlig organisert. Det omfatter spørsmål om det er:

- tilstrekkelig antall og kvalifisert personell,
- klarhet i ansvar og oppgaver,
- gode samhandlings- og beslutningsstrukturer etc.,
- fysiske omgivelser og hygiene som oppfyller kravene og
- om virksomhetene er tilrettelagt slik at personellet kan overholde sine forpliktelser.

Betydningen av skillet mellom individ- og systemansvar illustreres i en sak som gjaldt en liten gutt som var blitt gitt anestesi han ikke tålte, enda dette fremgikk av guttens journal. Legen nektet å godta ilagt forelegg. Saken gikk til Høyesterett, som fant at legen ikke hadde opptrådt uforsvarlig. Retten viste til at det var eier/arbeidsgiver som hadde ansvaret for svikten, idet feilen skjedde som følge av mangler ved sykehusets system og rutiner. I denne forbindelse ble blant annet pasientansvarlig lege ved sykehuset etterlyst. (Rt 1997 s 1800)

I denne veilederen behandles tilsyn rettet mot enkeltindivider, men mye kan også være anvendelig i forbindelse med systemtilsyn (f eks tilsyn rettet mot en bestemt type virksomheter på generelt grunnlag, eller mot en bestemt del av helsetjenesten til næringsdrivende leger).

Ved enhver uønsket hendelse må det foretas en vurdering av om årsaken primært kan begrunnes i manglende tilrettelegging og svikt ved systemer eller svikt hos individet, eventuelt i et samspill.

Tilretteleggingsplikten som ramme for yrkesutøvelsen

Det enkelte helsepersonells plikt til å innrette sin yrkesutøvelse i samsvar med loven må ses i sammenheng med den plikt helsetjenesten som sådan har til forsvarlig virksomhet.

Forsvarlig virksomhet innebærer at helsetjenesten som tilbys, må være forsvarlig. Det er en generell plikt for virksomhetseiere og virksomhetsledelser til å tilrettelegge driften slik at helsepersonell gjøres i stand til å overholde sine plikter, se helsepersonelloven § 16 og spesialisthelsetjenesteloven § 2-3.

Det enkelte individ kan etter omstendighetene bli fri for rettslig ansvar der uforsvarligheten skyldes systemfeil, herunder manglende tilrettelegging av virksomheten.

Grunnlaget for tilsynssaker

Hvordan tilsynssaker oppstår

Tilsynssak kan oppstå på ulike måter, som for eksempel

- på grunnlag av klage fra pasienter eller pårørende,
- ved varsling fra kolleger eller annet helsepersonell,
- ved omtale av en hendelse i media
- ved varsling fra arbeidsgiver eller annen etat.

Tilsynet kan motta informasjon som danner grunnlag for tilsyn fra pasientombud, helsetjenesten, apotek, kontrollkommisjoner, politi, media m.v. eller på annet grunnlag, for eksempel etter tilsyn med institusjoner. Tilsynsmyndighetene kan videre opprette tilsynssak på eget initiativ.

Tilsynssaker kan også initieres på eget (helsepersonellens) initiativ

Helsepersonell har selv en opplysningsplikt til tilsynsmyndighetene om forhold som kan medføre fare for pasienters sikkerhet, jf helsepersonelloven § 17 som lyder:

“Helsepersonell skal av eget tiltak gi tilsynsmyndighetene informasjon om forhold som kan medføre fare for pasienters sikkerhet.”

Denne plikten vil være særlig aktuell der helsepersonellet ser at det er mangel på ressurser eller systemsvikt som ikke blir håndtert til tross for at man har gjort ledelsen oppmerksom på forholdene. Slike meldinger kan ende som tilsynssak – mest aktuelt som systemtilsyn.

Særlig om pasientens stilling

Med helselovreformen i Norge i 2001 ble det lagt til grunn at Helsetilsynet i hovedsak skal bidra til nødvendige tiltak for bedret kvalitet for fremtidige pasienter. Helsemyndighetene og Stortinget la den gang vekt på å unngå unødig helsebyråkrati – og ressursbruk – på klageprosesser i tilsynssystemet. Pasienter fikk formalisert klagerett på rettigheter til oppfyllelse, som rett til nødvendig helsehjelp, innsyn i journal, informasjon mv. I saker med ønske om granskning av hendelser, fikk pasienter en rett til å bringe saken inn for tilsynet (anmodningsrett), men ikke formalisert klagerett.

Formalisert klagerett for pasient (eller pårørende) i tilsynssystemet ble ansett å bety økt ressursbruk på klagesaksbehandling - uavhengig av grunnlaget for klagen. Dessuten var tilsynets viktigste oppgave å bidra til sikkerhet og kvalitet for fremtidige pasienter. En viktig bakgrunn for denne reguleringen var Sveriges negative erfaringer med en slik klagerett. Svenske myndigheter avskaffet denne ordningen ved ny pasient-sikkerhetslov 1. januar 2011.

Et departementsoppnevnt utvalg har våren 2011 uttalt seg om pasientens posisjon i tilsynssaker. Utvalget anbefaler at pasienter/pårørende gis utvidet innsyns- og uttalerett i selvmeldte tilsynssaker som behandles av Helsetilsynet i fylket. Videre mener utvalget at pasienter/pårørende også bør ha en klagerett på Helsetilsynet i fylkets avgjørelser. Det uttales at “dette vil øke tilliten til Helsetilsynets saksbehandling og at samfunnet generelt sett nå forventer økt involvering for brukere, pasienter og pårørende i ulike sammenhenger.”

Dersom pasienten/pårørende blir gitt partsliknende rettigheter i tilsynssaker på alle nivåene, må det forventes at tilsynsfunksjonen vil bli endret. Også saksgangen vil bli påvirket, i retning av mer omstendelige og byråkratiserte prosesser.

Særlig om tilsynssaker på bakgrunn av meldingsplikten i spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 m.m.

Etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 skal virksomheten (det vil si ledelsen) gi melding til Helsetilsynet i fylket om betydelig personskade som voldes på pasient som følge av ytelse av helsetjeneste eller ved at en pasient skader en annen. Bestemmelsen omfatter også "nesten ulykker". Det skjer normalt på bakgrunn av en intern melding fra helsepersonell til ledelsen.

Bestemmelsen i § 3-3 første ledd lyder:

"Helseinstitusjon som omfattes av denne loven, skal snarest mulig gi skriftlig melding til Helsetilsynet i fylket om betydelig personskade som voldes på pasient som følge av ytelse av helsetjeneste eller ved at en pasient skader en annen. Det skal også meldes fra om hendelser som kunne ha ført til betydelig personskade".

Helsetilsynet vil vektlegge at sykehuset selv har sendt melding i behandlingen av saken. Denne type meldinger bidrar til at tilsynet kan følge opp virksomheten i sitt internkontrollarbeid. Det må avklares hva som er årsaker til uønskede hendelser og sørges for at erfaringene blir brukt til kvalitetsforbedring.

Tilsynet synes å legge til grunn at det skal mer til for å bli ilagt en administrativ reaksjon dersom helsepersonell har meldt hendelser etter denne bestemmelsen.

I forbindelse med samhandlingsreformen er det foreslått at Kunnskapscenteret skal være ny adressat for disse meldingene. Statens helsetilsyn skal kun få melding om alvorlige hendelser (ikke nesten ulykker). Dette vil begrense det lokale tilsynets oversikt over feil i helsetjenesten knyttet til systemsvikt og således begrense dets mulighet for oppfølging.

Legeforeningen har foreslått at enhver lege bør kunne melde direkte til en ekstern instans om avvik for læring, som oppfølging av WHO's anbefaling – og ikke via ledelsen slik det er foreslått. Legeforeningen mener at lovendringsforslaget, slik det foreligger, vil svekke det lokale tilsynets mulighet til systemoppfølging, ved veiledning og kontroll med helsetjenesten.

Særlig om forsvarlighetskravet

Et påstått brudd på forsvarlighetskravet danner ofte grunnlag for tilsynssaker. Vurderingstemaet vil da være om den aktuelle handlingen er i tråd med de krav til forsvarlig og omsorgsfull behandling og oppfølging som kan forventes ut fra kvalifikasjoner, arbeidets art og situasjonen for øvrig, jf helsepersonelloven § 4.

I kravet til forsvarlighet ligger det innebygget en rettslig og faglig norm for hvordan den enkeltes yrkesutøvelse bør innrettes. Innholdet vil være dynamisk og endres over tid med endrede forventninger ut fra faglig utvikling, endrede verdioppfatninger og lignende.

I en vurdering av om forsvarlighetskravet er brutt må det tas utgangspunkt i hvordan den faktiske situasjonen fortonte seg og hvilken handlingsrom helsepersonellet der og da hadde – ikke hvordan man i etterpåklokskapens lys ideelt sett burde handlet.

Et brudd på forsvarlighetskravet medfører ikke uten videre reaksjon fra tilsynsmyndigheten. Forsvarlighetskravet og konsekvensen av brudd på dette må alltid vurderes konkret. En sak for Helsepersonell-nemnda illustrer dette tydelig.

En gynekolog var ilagt en advarsel som ble omgjort av nemnda. Gynekologen hadde feiltolket et ultralydsbilde av pasientens livmor med den følge at en cyste ble oversett. Nemnda fant at det var uforsvarlig at gynekologen hadde unnlatt å katetisere pasienten eller på annen måte forsikre seg om at urinblæren var tom. Dette var likevel ikke tilstrekkelig for å ilegge advarsel. Nemnda uttalte at en enkeltstående feilvurdering som utgangspunkt må være grov for å kvalifisere til advarsel. (HPN 2001-79)

Gangen i en tilsynssak

4

Helsetilsynet i fylket

Første instans for alle klagesaker er Helsetilsynet i fylket, som er ledet av en fylkeslege. Helsetilsynet i fylket må sørge for at saken opplyses tilstrekkelig, og saken vil bli forelagt legen for uttalelse.

Normalt er saksbehandlingen skriftlig, men i enkelte tilfeller vil møte med tilsynet være aktuelt, for eksempel der sakens faktum er uoversiktlig og muntlige avklaringer synes nødvendig.

Helsetilsynet i fylket kan gi råd og veiledning i så vel generelle som konkrete saker. Helsetilsynet i fylket kan avslutte saker der en ikke anser at det er grunnlag for reaksjon, men har derimot ikke myndighet til å vedta reaksjoner. Finner Helsetilsynet i fylket at det kan være grunn til reaksjon, oversendes saken til Statens helsetilsyn.

Statens helsetilsyn

Statens helsetilsyn vurderer saken og innhenter ytterligere informasjon dersom dette vurderes nødvendig.

Legen vil alltid få seg saken forelagt til uttalelse. Det er i utgangspunktet skriftlig saksbehandling også for denne instansen, men det kan innvilges et møte med legen før det treffes vedtak i saken.

Vedtak fra Statens helsetilsyn kan påklages til Statens Helsepersonellnemnd, se under.

Særlig om møter og andre tiltak for å sikre opplysning av saken

Hensikten med eventuelle møter er normalt at tilsynsmyndigheten ønsker å høre legens fremstilling av saken. Møter kan også komme i stand fordi legen selv har anmodet om dette. Som hovedregel er det ikke nødvendig med juridisk rådgiver i slike møter, men det kan være hensiktsmessig å rådføre seg med jurist i Legeforeningen før møtet.

Helsetilsynet plikter å sørge for at saken er så godt opplyst som mulig innen et vedtak treffes. Etter omstendighetene kan tilsynet ha behov for å be om tilgang til legens kontorer, be om innsyn i data-systemer m.v.

Legen bør selv påse at alle argumenter som legen anser er av betydning, er blitt spilt inn til tilsynet og blir tatt med i tilsynets vurderinger. Etter omstendighetene vil det kunne kreves at det foretas en uavhengig sakkyndig vurdering i saken.

Hva tilbyr Legeforeningen når tilsynssaken oppstår?

Juridisk bistand og rettshjelp

Legeforeningen har jurister/advokater med særskilt kompetanse i helserett og tilsynssaker. Ta kontakt for råd, fortrinnsvis på et tidlig stadium av saken. Foreningens jurister vil kunne påse at prosessuelle rettigheter blir ivaretatt. Det gis generell rådgiving, samt råd i den konkrete sak. Det gis bistand til å strukturere svarbrev til tilsynsmyndighetene, slik at det som er viktig og relevant for saken blir fremhevet.

En forutsetning for bistanden er at legen medvirker i prosessen, da det er legen selv som har kjennskap til sakens faktiske bakgrunn.

Legeforeningens jurister gir også anbefalinger med hensyn til behov for rettshjelp, eventuelt av andre enn Legeforeningens jurister/advokater, gjennom en egen rettshjelpsordning. Støtte gis normalt først når en tilsynssak er oversendt Statens helsetilsyn eller det fremstår sannsynlig at saken vil bli sendt dit. Det kan være ulike grunner til at saken bør håndteres gjennom rettshjelpsordningen. Les mer om dette på Legeforeningens nettsider.

Søknader om støtte fra rettshjelpsordningen må ledsages av fylldig dokumentasjon (alle relevante saksdokumenter). Det understrekes at rettshjelpsordningen ikke er noen forsikringsordning, og at innvilgelse av eventuell støtte beror på en konkret vurdering av utvalget for rettshjelpsordningen eller av Sentralstyret i Legeforeningen, jf vedtektene for Den norske Legeforenings rettshjelpsordning for leger .

Andre støtteordninger

Legeforeningen tilbyr ulike ordninger for psykisk støtte til leger, blant annet er det

- opprettet kollegiale støttegrupper som er organisert i alle fylkesavdelinger. I disse gruppene inngår leger som kan kontaktes og som vil kunne bistå med medmenneskelig støtte, gi råd og veiledning, fra kollega til kollega. Liste over støttekolleger finnes på Legeforeningens nettsider, eventuelt kan sekretariatet for SOP (Sykehjelps- og pensjonsordningen) formidle kontaktdetaljer og annen relevant informasjon
- etablert en lege-for-lege ordning. Dette er et medisinsk tilbud til leger med somatisk eller psykisk sykdom. Kontaklinformasjon til lege-leger finnes på Legeforeningens nettsider, og kan også fås gjennom lokalavdelingene.
- etablert et behandlingssted: Ressurssenteret Villa Sana (Modum Bad) tilbyr råd og veiledning til leger i livskrise eller som har problemer av ulik karakter. Informasjon om tilbudet og kontaktdetaljer finnes på Legeforeningens nettsider og kan også fås ved henvendelse til sekretariatet.

Håndtering av tilsynssaker

Hva gjør du når tilsynssak blir reist?

Mange leger opplever å bli involvert i en tilsynssak. Om lag en fjerdedel av alle leger i Norge vil på et tidspunkt bli involvert i en tilsynssak.

Et stort flertall av sakene som Helsetilsynet i fylket avgjør, ender med at sakene avsluttes fordi tilsynet mener det ikke foreligger noen pliktbrudd.

Derfor: Ikke få panikk når henvendelsen fra tilsynsmyndighetene kommer, selv om du skal ta den på seriøs måte med grundig svar.

Det gjelder et prinsipp om kontradiksjon i tilsynssaker – du har rett til å forklare deg i alle ledd av saksbehandlingen. Henvendelser fra tilsynsmyndigheten skal i regelen besvares innen den frist som settes (gjerne etter konferanse med Legeforeningens jurister). Husk at du kan be om utsatt svarfrist hvis du trenger mer tid til å få gitt et grundig svar.

Huskeliste - råd for håndtering:

Sørg for god dialog med pasienter dersom det oppstår en uønsket hendelse eller pasienten er misfornøyd

Når det er opprettet en tilsynssak: still deg åpen for å bli kikket i kortene

Be om innsyn i klagen og sakens dokumenter

Bruk tid på å få frem de faktiske forhold

Husk taushetsplikten, og del ikke informasjon verken med tilsynsmyndighet eller rådgivere som det ikke er rettslig grunnlag for å utlevere, se nedenfor.

Søk bistand fra kollegaer ved behov

Søk bistand fra legeforeningens jurister ved behov

Om din uttalelse: Vær åpen og ærlig, men sett grenser for egen etterpåklokskap. Spill med åpne kort, og ikke hold tilbake informasjon som er etterspurt. Det å unnlate å gi informasjon kan i seg selv medføre en tilsynsreaksjon. Vurder imidlertid nøye hva som kreves fremlagt og hva som er av direkte betydning for saken. Gi ikke flere innrømmelser enn det er grunnlag for.

Om taushetsplikten og tilsynets rett til informasjon: Taushetsplikten omfatter all pasientinformasjon skriftlig (journal) og muntlig. Etter helsepersonelloven § 30 har tilsynsmyndighetene adgang til å innhente informasjon som er "påkrevd for utøvelsen av tilsyn". Dette unntaket gjelder ikke om det er pasienten som skal granskes – for eksempel dersom du har en sykepleier som pasient og som tilsynet ønsker informasjon om. I slike tilfeller må tilsynet benytte særskilte sakkyndige. Unntaket i helsepersonelloven § 30 gjelder når tilsynet gransker din pasientbehandling. Tilsynsmyndigheten skal foreta en vurdering av hva de innenfor denne rammen kan og skal etterspørre av informasjon.

Du må foreta en egen vurdering av hva som er relevant og nødvendig ift det tilsyn som skal utøves. Dersom du ikke er enig i tilsynsmyndighetenes vurderinger av hva som er nødvendig og relevant informasjon å etterspørre, bør du ta kontakt med tilsynet for en avklaring.

Dersom du mener tilsynet ikke har tilstrekkelig informasjon om din situasjon kan du be om sakkyndig vurdering ved behov.

Særskilt om tilbakekallssaker

Dersom du er alvorlig syk eller det foreligger forhold som gjør at du ikke anser deg som skikket til å være autorisert kan du vurdere frivillig avkall dersom situasjonen tilsier det.

Frivillig avkall på autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning (hpl § 61)

Leger kan gi frivillig avkall på egen autorisasjon/ lisens m.v. før det er fattet vedtak i tilsynssaken.

Et frivillig avkall kan indikere at man er seg bevisst Alvoret i en sak og at man tar konsekvensene av sine handlinger, noe som i enkelte saker kan gi positive utslag i tilsynsmyndighetenes vurderinger. Frivillig avkall av egen autorisasjon vil også normalt medføre at tilsynssaken avsluttes. Ved en eventuell ny søknad om autorisasjon, vil hendelsene i den henlagte saken normalt bli trukket med i den egnethetsvurdering som skal skje. Det kan likevel i noen tilfeller være hensiktsmessig å få avbrutt en tilsynssak fordi man på tidspunktet sliter med flere store utfordringer, og kanskje er man på et senere tidspunkt bedre rustet til å håndtere et fokus rundt de hendelser som lå til grunn for den opprinnelige tilsynssaken.

Frivillig tilbakekall skjer ved at legen sender en skriftlig erklæring om dette til Helsetilsynet i fylket. Tilbakekallet skal begrunnes, og autorisasjons-, lisens-, eller spesialistgodkjenningsdokumentet skal fortrinnsvis innleveres samtidig. Legen kan når som helst etter et frivillig tilbakekall søke om ny autorisasjon/lisens. Som nevnt må legen dokumentere sin egnethet, og begrunnelsen som ble inngitt med tilbakekallet vil bli vektlagt.

Frivillig avkall på rekvireringsrett (hpl § 63)

Leger kan frivillig gi avkall på retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B. Avkallet kan være tidsbegrenset, og forskrivningsretten gis da automatisk tilbake når fristen utløper.

Se over vedrørende vurderinger som kan ligge til grunn for et tilbakekall. Merk imidlertid at tilsynet uansett alltid vil foreta en vurdering av saken og behovet for fortsatt forfølgning av saken fra tilsynets side. Dette fordi rekvireringsretten ved tidsbegrensede tilbakekall gis tilbake automatisk ved tilbakekallperiodens utløp.

Aktuelle reaksjonsformer etter helsepersonelloven

Advarsel (§ 56)

Statens helsetilsyn kan gi advarsel til helsepersonell. Vilkår for dette er at det foreligger et pliktbrudd, legen må ha opptrådt forsettlig eller uaktsomt med hensyn til pliktbruddet og handlingen/unnlatelsen må være egnet til å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten, til å påføre pasienter en betydelig belastning eller til i vesentlig grad å svekke tilliten til helsepersonell eller helsetjenesten.

Det fremgår av lovens forarbeider og av Helsepersonellnemndas praksis at terskelen for å benytte advarsel skal ligge høyt.

Det følger av helsepersonellnemndas praksis at en enkeltstående feil må være relativt grov for å gi grunnlag for advarsel, se f eks HPN 2003-97: En legevakslege hadde unnlatt å rykke ut til en pasient fordi han la til grunn at pasienten hadde hjerteflimmer. Det viste seg at pasienten hadde infarkt, og skulle fått hjelp.

Nemnda fant at legen ikke hadde stilt tilstrekkelig med spørsmål og at han hadde overskredet forsvarlighetsnormen. Advarsel ble likevel ikke ilagt, under henvisning til at ikke enhver overskridelse kvalifiserer til slik reaksjon. Det ble videre uttalt at en enkeltstående feilvurdering etter nemndas praksis må være relativt grov for å gi grunnlag for advarsel, og i den aktuelle saken fant nemnda at avviket mellom normen og atferden ikke var stort nok til at pliktbruddet skulle resultere i advarsel.

En tidligere advarsel eller forholdet denne bygger på vil kunne tillegges vekt i en eventuell ny tilsynssak. Dette gjelder særlig dersom legen ikke har innrettet seg etter de vurderinger tilsynet har gjort i forbindelse med slik tidligere sak.

Forhold som at pliktbruddet ligger langt tilbake i tid, at saken er blitt gammel hos tilsynsmyndigheten eller at legen har handlet etter instruks fra overordnet er noen av de momenter som kan medføre at tilsynsmyndigheten likevel velger å ikke gi reaksjon.

Suspensjon av autorisasjon (§ 58)

Dersom det er grunn til å tro at helsepersonellet er uegnet til å opptre forsvarlig og forholdet kan anses å representere en fare for sikkerheten i helsetjenesten, kan det være aktuelt med suspensjon av legens autorisasjon i påvente av endelig beslutning i saken. Denne ordningen benyttes mens tilsynet behandler en sak og det er holdepunkter for at legen representerer en fare. Suspensjonen kan gjøres gjeldende i seks måneder og kan forlenges en gang med ytterligere seks måneder. Suspensjon innebærer at legen ikke kan opptre som lege i den periode autorisasjonen er suspendert.

Legen bør derfor forsøke å finne en løsning som kan ivareta pasienter og den løpende virksomhet med arbeidsgiver/kommunen/det regionale helseforetaket. For fastleger og avtalespesialister presiseres at kommunen ikke har anledning til å si opp avtale om fastlegehjemmel med grunnlag i suspensjonen.

Tilbakekall av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning (§ 57)

Tilbakekall av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning er aktuelt der legen anses uegnet til å utøve sitt yrke forsvarlig, eller på grunn av atferd som anses uforenlig med yrkesutøvelsen. Dette kan f eks være tilfellet ved alvorlig sinnslidelse, psykisk eller fysisk svekkelse, langt fravær fra yrket, bruk av alkohol, narkotika eller

midler med lignende virkning, grov mangel på faglig innsikt, uforsvarlig virksomhet, grove pliktbrudd etter helsepersonelloven eller atferd som anses uforenlig med yrkesutøvelsen (for eksempel en del straffbare handlinger). Videre kan unnlattelse av å innrette seg etter lovbestemte krav, som for eksempel å unndra seg tilsyn og kontroll, være grunnlag for tilbakekall av autorisasjon.

Det at man ikke innretter seg etter tidligere advarsel, kan etter omstendighetene også lede til autorisasjonstap. Basert på forvaltningspraksis vil derimot en enkeltstående feilvurdering ikke medføre tilbakekall av autorisasjon. Et vedtak om tilbakekall er basert på situasjonen når vedtaket ble fattet. Dersom situasjonen er endret fra tilsynssaken startet skal endringen legges til grunn for vedtaket. Tilbakekall kan ikke utmåles i tid. Det henger sammen med formålet med vedtaket, som ikke er straff men et tiltak for kvalitet og sikkerhet.

Legen må selv søke om å få tilbake autorisasjonen/lisensen, og har da bevisbyrden for at forholdet som lå til grunn for tilbakekallet, ikke lenger er til hinder for at legen kan få ny autorisasjon eller lisens.

Begrensning av autorisasjon (§§ 59 og 59a)

Når vilkår for tilbakekall er oppfylt (§ 59) kan autorisasjonen begrenses til å gjelde utøvelse av bestemt virksomhet under bestemte vilkår. Slik begrensning kan være aktuelt der legen til tross for at vilkårene for tilbakekall er oppfylt, likevel anses som skikket til å utøve sin virksomhet på et begrenset felt, eventuelt under tilsyn og veiledning. Dette kan være særlig aktuelt dersom legen har et rusproblem. Ordningen ble innført som et alternativ til tilbakekall.

En lovendring i 2008 medførte at det ble åpnet for at autorisasjon kan begrenses uten at vilkårene for tilbakekall er oppfylt (§ 59a), dersom det foreligger så vidt alvorlige forhold at en advarsel ikke fremstår som tilstrekkelig reaksjon. Legeforeningen advarte mot denne lovendringen. Det er den senere tid eksempler på at Helsetilsynet har benyttet ordningen utover det loven har gitt adgang til, noe som har medført at Helsepersonellnemnda har truffet nytt vedtak om at begrensningen skal opphøre.

Bruken av denne ordningen kan medføre økonomisk tap for legen, særskilt om vedkommende er næringsdrivende. Legeforeningens jurister har saker der det vurderes videre oppfølging med henblikk på erstatningskrav som følge av uriktige vedtak.

Suspensjon av rekvireringsrett (§ 64)

Helsetilsynet kan suspendere rekvireringsretten inntil det er truffet vedtak i saken. Et vilkår for suspensjon av rekvireringsretten er at legens rekvireringspraksis ansees å være til fare for sikkerheten i helsetjenesten. Suspensjonen kan kun gjøres gjeldende i seks måneder, med mindre helsepersonellet forhaler saken. Det er uansett ikke adgang til å forlenge suspensjonen mer enn en gang.

Tap av retten til å rekvirere A og B preparat (§ 63)

Tilsynet kan treffe vedtak om helt eller delvis tilbakekall av rekvireringsretten for A og B preparater. Vilkåret for denne type reaksjon er at rekvireringspraksisen anses uforsvarlig.

Et sentralt moment i forsvarlighetsvurderingen vil være hvorvidt nasjonale retningslinjer er blitt fulgt. I regelen vil det være ved feilforskrivninger over tid at reaksjon i form av tapt forskrivningsrett er relevant.

Se også ovenfor om legens mulighet til selv å ta initiativ til begrensninger i egen rekvireringsrett.

Forholdet til arbeidsgiver/ kontraktspart (kommune/RHF)

Tilrettelegging under behandling av saken

I en tilsynssak rettet mot en ansatt lege er arbeidsgiveren ikke selv part (tilsvarende er kommunen eller RHF ikke part i tilsynssak mot privat næringsdrivende lege).

Legen er ikke forpliktet til å forelegge arbeidsgiver/kontraktspart sine svar til tilsynet, verken før de sendes tilsynet eller senere.

Når tilsynet etterspør informasjon, har legen en plikt til å svare tilsynsmyndigheten direkte – ikke via arbeidsgiver eller andre, og arbeidsgiver har heller ingen rett til å redigere legens svar før det blir sendt.

Etter omstendighetene vil legen kunne velge å forelegge arbeidsgiver/kontraktspart sin korrespondanse med tilsynet, kanskje også oppfordre vedkommende til å sende informasjon til tilsynet om saken/legen.

I mange tilfeller vil legen ut fra lojalitetshensyn være forpliktet til å orientere sin arbeidsgiver/kontraktspart om at tilsynssak er blitt reist (selv om man ikke er forpliktet til å gi innsyn i konkrete saksdokumenter etc, ref over), og normalt er det vår anbefaling at legen gir slik informasjon til nærmeste leder eller annen representant for arbeidsgiver/kontraktspart.

Legeforeningens jurister kan eventuelt konfereres dersom legen er i tvil eller vurderer å ikke gi slik orientering.

Tilsynsmyndigheten har anledning til å ta direkte kontakt med arbeidsgiver og be om informasjon. Den ansatte legen som saken gjelder har rett til å be tilsynet om innsyn i korrespondansen.

En tilsynssak gir i seg selv ingen bevis for et påstått plikt- eller lovbrudd, og det at en tilsynssak er reist mot en lege foranlediger i prinsippet ikke endringer i vedkommendes arbeidsoppgaver eller daglige virke for øvrig. Dette er imidlertid bare et utgangspunkt.

I saker av alvorlig karakter vil en arbeidsgiver/kontraktspart i påvente av en endelig konklusjon fra tilsynsmyndighet og/eller politi likevel kunne ha grunnlag for å treffe beslutninger om tiltak overfor legen av midlertidig karakter. Eventuelle beslutninger må være relevante og de må stå i forhold til sakens karakter og alvorlighet.

Eksempelvis vil det kunne besluttes at en lege ikke skal utføre pasientbehandling der en tilsynssak omhandler forhold som kan tilsa at legen ikke utfører sitt virke forsvarlig, for eksempel på grunn av alvorlig rusproblematikk, og slik setter pasientsikkerheten i fare.

Arbeidsmiljøloven § 15-13 gjelder suspensjon, og sier at dette kan skje "der det er grunn til å anta at en arbeidstaker har gjort seg skyldig i forhold som kan medføre avskjed", dvs grovt pliktbrudd eller annet vesentlig mislighold av arbeidsavtalen.

Det er ikke noe i veien for at en lege som får en tilsynssak mot seg på eget initiativ tar opp spørsmålet om (midlertidig) fratredelse fra stillingen med sin arbeidsgiver.

Offentlighet og forholdet til media

Offentlighet som et utgangspunkt

Helsetilsynet er et forvaltningsorgan underlagt offentlighetsloven. Dette betyr at saksdokumenter som hovedregel er offentlige, og at media eller andre kan be om innsyn (i regelen gjennomføres offentlighet bare der dette er krevet fra noen).

Det gjelder flere unntak fra prinsippet om offentlighet, blant annet i forhold til arbeidsdokumenter/notater tilsynet bruker internt i saksbehandlingen og opplysninger som er undergitt taushetsplikt i lov (f eks pasientopplysninger som er blitt innhentet i forbindelse med en sak).

Offentlighetsloven trekker et skille mellom det som anses å tilhøre henholdsvis den offentlige og den private sfære. I praksis vil normalt opplysninger om handlinger utført i kraft av legeautorisasjon være underlagt offentlighet, mens opplysninger som gjelder personlige forhold vil være unntatt.

For eksempel vil et vedtak om suspensjon eller tilbakekall av en leges autorisasjon normalt ikke være undergitt taushetsplikt, heller ikke der vedkommende senere har fått autorisasjonen tilbake. Elementer av saken som måtte omhandle følsomme opplysninger knyttet til privatlivet er derimot unntatt.

Mediaomtale

Det er vanskelig å spekulere i hvorvidt media vil omtale en konkret sak, men saker der kjente personer er involvert, der sakens karakter er særlig spektakulær, problemstillingen spesielt dagsaktuell eller store pengesummer er involvert, kan forventes å bli omtalt.

Eventuelle henvendelser fra media bør alltid møtes høflig og besvares på en saklig måte. Legen bør vurdere konkret, gjerne i forkant av henvendelser, om det er naturlig å uttale seg. Ofte vil taushetsplikten sette slike skranker i saken at det ikke er hensiktsmessig for legen å uttale seg.

Det kan være fornuftig å utvise varsomhet ved uttalelser til media. Dersom man velger å uttale seg er det viktig å være klar over at alt man sier, kan man vente seg at media ser på som en del av intervjuet.

Ofte vil legen være tjent med å avstå fra å kommentere saken under henvisning til at den er under behandling i tilsynet samt at den vedgår taushetsbelagt informasjon. Det bør i en slik forbindelse samtidig understrekes at man vil legge alle forhold ved saken frem for tilsynsmyndigheten. Legeforeningens sekretariat ved informasjonsavdelingen kan gjerne kontaktes for råd ifm mediehandling.

Uriktige opplysninger i media; særlig om Pressens Faglige Utvalg (PFU)

I mange tilfeller kan man få uriktige opplysninger eller en feilaktig historie korrigerert ved å kreve at redaksjonen bringer et korrigerende innlegg. Det er lurt å handle raskt i slike situasjoner, med tanke på lesernes hukommelse.

Etter presseloven kan man forlange et dementi av faktisk uriktige opplysninger, og i mer sjeldne tilfeller kan også injurielovgivningen tenkes brukt. Både ved dementi og rettssak kan det imidlertid gå lang tid før endelige avklaringer foreligger, og slike saker innebærer ofte mer omfattende prosesser.

Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund. Dette er et nøytralt organ med medlemmer fra presseorganisasjonene og allmennheten. Organet behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål (trykt presse, radio, fjernsyn og nettpublikasjoner), med "Vær varsom plakaten" som utgangspunkt.

Om for eksempel vesentlig informasjon om en lege eller legens sak er uriktig eller svært skjevt fremstilt i media og dette ikke blir rettet, eller om legen nektes adgang til å gi sin fremstilling av en sak, kan en klage være relevant. Det vil ofte også være vanlig at PFU tar stilling til om det var berettiget av media å identifisere med navn og/eller bilde. Dette er særlig aktuelt ved tilsynsaker som ikke var ferdigbehandlet på publiseringstidspunktet.

En klage til PFU skal være skriftlig og inneholde en redegjørelse av forholdet som påklages. Frist for å sende klager til PFU er seks måneder regnet fra publiseringsdatoen.

Erfaringsmessig må legen ha en begrunnelse som støttes på mer enn egne argumenter. Der det pågår en tilsynssak kan det etter omstendighetene være hensiktsmessig å avvente utfallet av denne, før en klage eventuelt inngis til PFU. Dette fordi legen da vil kunne vise til tilsynsmyndighetenes vurderinger i tillegg til egen argumentasjon. Vi kjenner tilfeller der klager kun har hatt egne vurderinger å vise til og PFU på det grunnlag ikke har tatt klagen til følge, og hvor utfallet trolig ville blitt et annet om klager hadde avvventet tilsynsmyndighetens vedtak og hadde kunnet støtte seg til dette.

Legeforeningen kan kontaktes for bistand med vurderinger av evnetulle skritt overfor PFU.

Overprøving av vedtak

Helsepersonellnemnda

Vedtak fra Statens helsetilsyn kan påklages av helsepersonell (ikke av pasienter). Slik prøving er kostnadsfri for legen. (Dersom legen velger å benytte egen advokat i en slik prosess må det imidlertid påregnes utgifter i den forbindelse.)

Normalt har legen tre ukers klagefrist, og klageinstansen er Helsepersonellnemnda. Helsepersonellnemnda består av tre jurister hvorav en er leder av nemnda, tre personer med helsefaglig bakgrunn (gjerne lege, psykolog og sykepleier) samt en lekrepresentant.

Erfaringsmessig er saksbehandlingstiden mellom tre og fem måneder, men dette varierer. Selv om saksbehandlingen for nemnda i utgangspunktet er skriftlig, innvilges legen etter ønske som regel et møte med nemnda for å opplyse saken. Dette gjelder særlig i tilbakekallsaker.

Det kan etter omstendighetene være hensiktsmessig å ha bistand av jurist/advokat i møte med nemnda. Nemndas avgjørelser kan kun overprøves av domstolene.

Domstolsbehandling

Avgjørelse fra Helsepersonellnemnda i saker om advarsel og om suspensjon og tilbakekall av autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning og rekvireringsrett samt begrensning av autorisasjon og rekvireringsrett kan overprøves av domstolene. Retten kan prøve alle sider av saken. Det er mulig å be om at vedtaket det klages over, skal gis oppsettende virkning, dvs. at Helsepersonellnemndas vedtak ikke skal ha virkning før det foreligger endelig dom i saken. Å bringe saken inn for domstolen kan være forbundet med store omkostninger.

Sivilombudsmannen

Det er mulig å bringe saken inn for Sivilombudsmannen, som vil kunne gi en uttalelse om gyldigheten av et vedtak og andre sider ved saken. En avgjørelse fra Sivilombudsmannen er ikke bindende for tilsynsmyndigheten, men forvaltningsorganer tillegger ombudsmannens uttalelser stor vekt og vil normalt innrette seg etter disse.

Om å forholde seg til en reaksjon

Endelig vedtak og ny søknad

Mange tilsynssaker ender uten at det treffes vedtak om administrativ reaksjon. I enkelte tilfeller vil likevel tilsynet gi legen et råd med hensyn til sin videre praksis. Et slikt råd kan ikke påklages.

Dersom legen finner at tilsynet har lagt til grunn feilaktige omstendigheter, er det i prinsippet likevel mulig å sende inn korrigerende informasjon som man anmoder om at blir hensyntatt. For øvrig anbefales det at legen forholder seg til de råd tilsynet måtte gi.

Ved en eventuell tilsynssak på et senere tidspunkt vil det bli vektlagt i vurderingen om tidligere råd fra tilsynet er fulgt eller ikke.

Når et vedtak om en reaksjon er endelig (det være seg fordi man aksepterer vedtaket og ikke vil påklage dette eller fordi overprøvningsmuligheter er uttømt) må man forholde seg til vedtaket slik det foreligger.

Hva dette mer konkret innebærer beror på hvilken type reaksjon som foreligger. Har man f.eks. fått en advarsel, må man forholde seg til de grenser som er satt og om nødvendig endre sin handlemåte i henhold til tilsynets merknader (uten at man bør la det faktum at man har fått en advarsel overskygge dagene fullstendig).

Kanskje må man følge opp med ekstra veiledning/kurs, eller man må gjennomføre behandling/terapi? Dersom vedtaket gjelder tilbakekall av forskrivningsrett eller tap av autorisasjon, kan det etter omstendighetene være grunnlag for å jobbe mot gjenervervelse av rettigheten.

Legen har bevisbyrden for å dokumentere at de forhold som lå til grunn for reaksjonen, er endret. Legen bør derfor arbeide aktivt med å skaffe dokumentasjon som kan danne grunnlag for en eventuell søknad om ny autorisasjon/forskrivningsrett.

Dersom man f.eks. har mistet autorisasjonen som følge av rusavhengighet, vil myndighetene normalt legge vekt på om behandling gjennomføres og at det foretas hyppige tester som dokumenterer rusfrihet iht rundskriv IK-1/2009 (som hovedregel i minst to år sammenhengende).

Forholdet mellom administrativ reaksjon og tilsettingsforhold

Innrettelse etter vedtak

Spørsmålet om arbeidsgiver skal involveres om en pågående tilsynssak er berørt i punktet over om "Informasjon til arbeidsgiver/kontraktspart" (se kap. 8). Dersom tilsynsmyndigheten treffer vedtak om suspensjon av autorisasjon/lisens eller suspensjon av legens forskrivningsrett, må legen informere sin arbeidsgiver/kontraktspart om dette.

Partene bør i fellesskap søke å finne en midlertidig løsning som sikrer at pasienter kan ivaretas i den aktuelle perioden. Dersom det blir truffet et endelig vedtak i saken som begrenser legens yrkesutøvelse (begrensninger i eller tap av autorisasjon/rekvireringsrett), må arbeidsgiver eller kontraktspart orienteres om dette.

Legen vil måtte innrette seg etter vedtaket. Hva dette konkret innebærer, beror på vedtakets innhold. Generelt må det etterstrebtes at konsekvensene for legen ikke går ut over det som følger av vedtaket, og arbeidsgiver/kontraktspart bør oppfordres til å finne løsninger som ivaretar dette hensynet.

Beroende på sakens karakter og omstendighetene for øvrig kan det oppleves som svært belastende å oppleve at det blir reist tilsynssak mot seg. Dersom man opplever at belastningen ved en tilsynssak er så stor at den påvirker egen arbeidsevne bør man ta dette opp med sin arbeidsgiver, eventuelt også med sin lege. Se for øvrig også punkt over om Legeforeningens støtteordninger.

Informasjon til ny arbeidsgiver

Ved jobbyte oppstår spørsmålet om ny arbeidsgiver skal informeres om tilsynssaken. Spørsmålet må alltid vurderes konkret.

Der jobbskiftet skal skje mens en tilsynssak fortsatt pågår vil svaret blant annet bero på alvorlighetsgraden av forholdet som ligger til grunn for tilsynssaken og hvilken reaksjon som er varslet, i lys av holdbarheten for anførselene saken hviler på. Der det allerede er truffet et vedtak må ny arbeidsgiver i regelen orienteres dersom vedtaket legger begrensninger på legens yrkesutførelse og hvor disse begrensningene kan ha betydning for legens muligheter for å utføre aktuelle arbeidsoppgaver på arbeidsplassen.

Lojalitetsbetraktninger og hensynet til å bygge tillit i et nytt arbeidsforhold kan tilsi at legen bør vurdere åpenhet og informasjon utover tilfellene der vedkommende er rettslig forpliktet til å gi en orientering. Legeforeningens jurister kan kontaktes for rådgivning i disse sakene.

Forholdet mellom administrative reaksjoner og straff

Ulike formål

Straffebestemmelser finnes i straffeloven, men også i lover som ikke hovedsakelig er straffelover, for eksempel helsepersonelloven og legemiddeloven.

Tilsyn og straff har til dels ulike formål. Tilsyn skal primært bidra til sikring av kvalitet, tillit og sikkerhet i helsetjenesten, mens straff fungerer som en gjengjeldelse fra samfunnets side mot lovovertrederen, og skal etter sitt formål virke både allmennpreventivt i samfunnet og individualpreventivt overfor den enkelte lovovertreder.

Mens tilsynsmyndigheten er et forvaltningsorgan som kan ilegge administrative reaksjoner, er det påtalemyndighet og domstol som håndhever brudd på straffebestemmelser. Reaksjoner fra det ene type organ utelukker i prinsippet ikke reaksjoner også fra det andre, men det er altså ingen nødvendig sammenheng.

I saker som blir gjenstand for politietterforskning vil som regel tilsynsmyndigheten sette tilsynssaken i bero i påvente av utfallet av en eventuell straffesak. Tilsynsmyndigheten vil nok som oftest oppfatte rettskraftig dom som faktum og legge dette til grunn i sitt arbeide.

Dersom man som lege innkalles av politiet til avhør som mistenkt eller siktet i en straffesak bør Legeforeningens jurister kontaktes for juridisk rådgivning. Det kan være greit å vite at det ikke er helt uvanlig at politiet gir legen status som mistenkt i en sak ut fra mer tekniske hensyn, og uten at politiet med det har tatt stilling til skyldspørsmålet.

Ved status som siktet/tiltalt i en straffesak vil man ha krav på offentlig oppnevnt forsvarer. Det er ikke uvanlig at politi og tilsynsmyndighet samarbeider. Politiavhøret vil derfor ofte bli sendt tilsynsmyndigheten.

Aktuelle kilder og vedlegg

Aktuelle nettsider:

Informasjon om juridiske forhold: www.legeforeningen.no

Helsetilsynets veileder i hendelsesbasert tilsyn: http://www.helsetilsynet.no/upload/Publikasjoner/interntserien/saksbehandlingsveileder_tilsynssaker_internserien2_2009.pdf

Generell info om tilsynsmyndigheten: www.helsetilsynet.no

Litteratur:

"Helsepersonelloven med kommentarer", Fagbokforlaget 3. utgave, (Befring/Ohnstad)

"Klagenemnder, - rettssikkerhet og effektivitet", Fagbokforlaget (Mår, Andenæs)

"Jus for leger", Høyskoleforlaget AS 2002 (Befring m fl)

Vedlegg:

Aktuelle utdrag fra helsepersonelloven

Aktuelle utdrag fra forvaltningsloven

Offentlighetsloven

Aktuelle utdrag fra helsepersonelloven

Kapittel 2. Krav til helsepersonells yrkesutøvelse

§ 4. Forsvarlighet

Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig. Helsepersonell skal innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner, og skal innhente bistand eller henvise pasienter videre der dette er nødvendig og mulig. Dersom pasientens behov tilsier det, skal yrkesutøvelsen skje ved samarbeid og samhandling med annet kvalifisert personell. Ved samarbeid med annet helsepersonell, skal legen og tannlegen ta beslutninger i henholdsvis medisinske og odontologiske spørsmål som gjelder undersøkelse og behandling av den enkelte pasient. Departementet kan i forskrift bestemme at visse typer helsehjelp bare kan gis av personell med særskilte kvalifikasjoner.

Kapittel 3. Krav til organisering av virksomhet

§ 16. Organisering av virksomhet som yter helsehjelp og internkontroll

Virksomhet som yter helsehjelp, skal organiseres slik at helsepersonellet blir i stand til å overholde sine lovpålagte plikter. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om organisering av virksomhet som yter helsehjelp og om internkontroll.

§ 17. Opplysninger om forhold som kan medføre fare for pasienter

Helsepersonell skal av eget tiltak gi tilsynsmyndighetene informasjon om forhold som kan medføre fare for pasienters sikkerhet.

Kapittel 11. Reaksjoner m.v. ved brudd på lovens bestemmelser

§ 55. Anmodning om vurdering av mulig pliktbrudd

Den som mener at bestemmelser om plikter fastsatt i eller i medhold av denne lov er brutt til ulempe for seg, kan be Helsetilsynet i fylket om en vurdering av forholdet. Pasienten kan opptre ved representant. Kravet sendes Helsetilsynet i fylket.

Representant etter første ledd er den som har fullmakt til å fremsette en anmodning på andres vegne, eller som har samtykkekompetanse etter reglene i pasientrettighetsloven kapittel 4. Fullmektig som ikke er advokat, skal legge frem skriftlig fullmakt.

Helsetilsynet i fylket skal vurdere de synspunkter som er fremsatt i anmodningen, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt i anmodningen.

Hvis Helsetilsynet i fylket mener at det bør ilegges en reaksjon etter kapittel 11, skal saken oversendes Statens helsetilsyn. Tredje ledd gjelder tilsvarende for behandlingen av saken hos Statens helsetilsyn. Statens helsetilsyn eller Helsetilsynet i fylket skal gi den som har fremsatt en anmodning, underretning om resultatet av sin behandling av saken og en kort begrunnelse for resultatet.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om Statens helsetilsyn og Helsetilsynet i fylkets saksbehandling, og kan herunder fastsette regler om frist for fremsettelse av anmodning etter denne paragraf.

§ 56. Advarsel

Statens helsetilsyn kan gi advarsel til helsepersonell som forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter etter denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den, hvis pliktbruddet er egnet til å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten, til å påføre pasienter en betydelig belastning eller til i vesentlig grad å svekke tilliten til helsepersonell eller helsetjenesten.

Statens helsetilsyn kan gi advarsel til helsepersonell som har utvist en atferd som er egnet til i vesentlig grad å svekke tilliten til vedkommende yrkesgruppe.
Advarsel er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 57. Tilbakekall av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning

Statens helsetilsyn kan kalle tilbake autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning dersom innehaveren er uegnet til å utøve sitt yrke forsvarlig på grunn av alvorlig sinnslidelse, psykisk eller fysisk svekkelse, langt fravær fra yrket, bruk av alkohol, narkotika eller midler med lignende virkning, grov mangel på faglig innsikt, uforsvarlig virksomhet, grove pliktbrudd etter denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den, eller på grunn av atferd som anses uforenlig med yrkesutøvelsen.

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan kalles tilbake dersom innehaveren til tross for advarsel unnlater å innrette seg etter lovbestemte krav.

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan kalles tilbake også dersom vilkår fastsatt i forskrift etter §§ 48, 49 eller 51 ikke er oppfylt. Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning gitt på grunnlag av tilsvarende godkjenning i et annet land, kan kalles tilbake dersom godkjenningen i dette landet mister sin gyldighet.

Tilbakekall er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 58. Suspensjon av autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning

Hvis det er grunn til å tro at vilkårene for tilbakekall er tilstede og helsepersonellet anses å være til fare for sikkerheten i helsetjenesten, kan Statens helsetilsyn suspendere autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning inntil det er tatt endelig beslutning i saken. Suspensjonen kan gjøres gjeldende i seks måneder, og kan forlenges en gang med ytterligere seks måneder. Suspensjon er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 59. Begrensning av autorisasjon

Statens helsetilsyn kan begrense autorisasjonen til å gjelde utøvelse av bestemt virksomhet under bestemte vilkår.

Slik begrensning kan fastsettes i tilfeller der helsepersonell, til tross for at vilkårene for tilbakekall er oppfylt, anses skikket til å utøve virksomhet på et begrenset felt under tilsyn og veiledning.

Statens helsetilsyn kan etter søknad oppheve begrensninger etter første ledd hvis helsepersonellet godtgjør at det ikke lenger er grunnlag for slike begrensninger eller at vilkårene som ble stilt er oppfylt. Vedtak om begrensning av autorisasjon og avslag på søknad om opphevelse av fastsatte begrensninger er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 59a. Begrensning av autorisasjon uten at vilkårene for tilbakekall er oppfylt

Selv om vilkårene for tilbakekall etter § 57 ikke er oppfylt, kan Statens helsetilsyn begrense autorisasjonen til å gjelde utøvelse av bestemt virksomhet under bestemte vilkår hvis advarsel etter § 56 ikke fremstår som tilstrekkelig for å sikre lovens formål. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på om det er grunn til å tro at helsepersonellet av grunner som nevnt i § 57 kan bli uegnet til å utøve sitt yrke forsvarlig dersom autorisasjonen ikke begrenses.

Statens helsetilsyn kan etter søknad oppheve begrensninger etter første ledd hvis helsepersonellet godtgjør at det ikke lenger er grunnlag for slike begrensninger eller at vilkårene som ble stilt er oppfylt. Vedtak om begrensning av autorisasjon og avslag på søknad om opphevelse av fastsatte begrensninger er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 60. Pålegg om sakkyndig undersøkelse

I saker der tilbakekall av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning skal vurderes, kan Statens helsetilsyn pålegge helsepersonell å underkaste seg medisinsk eller psykologisk undersøkelse av sakkyndige. Statens helsetilsyn kan suspendere autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning så lenge pålegg etter første ledd ikke etterkommes.

§ 61. Frivillig avkall på autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning

Helsepersonell kan selv gi avkall på autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning ved skriftlig erklæring til Helsetilsynet i fylket. Autorisasjons-, lisens- eller spesialistgodkjenningsdokumentet skal så vidt mulig innleveres samtidig.

§ 62. Ny autorisasjon eller lisens

Statens helsetilsyn kan gi helsepersonell som har mistet autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning ved tilbakekall eller frivillig avkall, ny autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning hvis vedkommende godtgjør at han/hun er skikket. Ny autorisasjon kan begrenses etter § 59.

Avslag på søknad om ny autorisasjon eller lisens er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 63. Tap av retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B

Hvis legers eller tannlegers rekvirering av legemidler i gruppe A og B anses uforsvarlig, kan Statens helsetilsyn helt eller delvis kalle tilbake retten til å rekvirere slike legemidler for en bestemt tid eller for alltid. Det samme gjelder for annet helsepersonell som i forskrift fastsatt i medhold av § 11 er gitt begrenset rett til å rekvirere legemidler.

Rett til å rekvirere legemidler i gruppe A og B gitt på grunnlag av tilsvarende godkjenning i et annet land, kan kalles tilbake av Statens helsetilsyn dersom godkjenningen i det andre landet mister sin gyldighet. Helsepersonell kan selv gi avkall på retten til å rekvirere legemidler som nevnt i første ledd ved skriftlig erklæring til Helsetilsynet i fylket. Et avkall er bindende i den perioden det er gitt for.

Hvis vilkårene for tilbakekallet fortsatt er oppfylt ved utløpet av fristen etter første ledd, kan Statens helsetilsyn treffe nytt vedtak etter første ledd.

Når leger eller tannleger ikke selv har rett til å rekvirere legemidler i gruppe A og B, skal kommunelegen, avdelingsoverlegen eller fylkestannlegen rekvirere legemidler som er nødvendige i vedkommendes virksomhet. Disse kan også godta at et annet helsepersonell foretar rekvireringen.

Vedtak om tilbakekall av rett til rekvirering er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 64. Suspensjon av rekvireringsrett

Hvis det er grunn til å tro at vilkårene for å kalle tilbake rekvireringsretten er oppfylt og helsepersonell ansees å være til fare for sikkerheten i helsetjenesten, kan Statens helsetilsyn suspendere retten til å rekvirere legemidler som nevnt i § 63 inntil saken er avgjort, men ikke utover seks måneder. Hvis helsepersonellet forhaler saken, kan suspensjonen forlenges en gang med ytterligere seks måneder.

Vedtak om suspensjon av rekvireringsrett er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 65. Forkortelse av frist for tap av rekvireringsretten

Hvis det finnes forsvarlig, kan Statens helsetilsyn etter søknad gi helsepersonellet tilbake retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B før utløpet av den frist som er fastsatt. Avslag på slik søknad er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 65a. Reaksjoner overfor midlertidige yrkesutøvere

Statens helsetilsyn kan ilegge følgende reaksjoner til helsepersonell som utøver yrket midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, jf. § 52 første ledd:

- a) advarsel
- b) tilbakekall av retten til å utøve yrket midlertidig
- c) suspensjon av retten til å utøve yrket midlertidig
- d) begrensning av retten til å utøve yrket midlertidig
- e) hel eller delvis tilbakekall av retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B.
- f) suspensjon av retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B.

Reaksjonene ilegges på samme vilkår og etter samme regler som ileggelse av tilsvarende reaksjoner i §§ 56-59 a og §§ 63-64.

§ 66. Informasjon til arbeidsgiver og til andre land

Statens helsetilsyn skal varsle arbeidsgiver ved advarsel, tilbakekall, frivillig avkall eller suspensjon av autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning eller rekvireringsrett eller begrensning av autorisasjon. Med arbeidsgiver menes også offentlig myndighet som har driftsavtale med helsepersonellet.

Hvis helsepersonellet driver selvstendig praksis med driftsavtale, skal Statens helsetilsyn gi rett offentlig myndighet et forhåndsvarsel når det foreligger berettiget mistanke om at vilkårene for nevnte vedtak foreligger, og vedtaket vil få betydning for muligheten til å oppfylle driftsavtalen.

Ved tilbakekall, frivillig avkall eller suspensjon av autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning eller rekvireringsrett eller ved begrensning av autorisasjon, skal Statens helsetilsyn underrette de landene Norge er folkerettslig forpliktet til å informere.

§ 67. Straff

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser i loven eller i medhold av den, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.

Offentlig påtale finner sted hvis allmenne hensyn krever det eller etter begjæring fra Statens helsetilsyn.

Aktuelle utdrag fra forvaltningsloven

Kapittel III. Almindelige regler om saksbehandlingen.

§ 11. veiledningsplikt - første ledd

Forvaltningsorganene har innenfor sitt sakområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte. Omfanget av veiledningen må likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet til å påta seg slik virksomhet. [...]

§ 11a. saksbehandlingstid, foreløpig svar.

Forvaltningsorganet skal forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold. Dersom det må ventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse kan besvares, skal det forvaltningsorganet som mottok henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar. I svaret skal det gjøres rede for grunnen til at henvendelsen ikke kan behandles tidligere, og såvidt mulig angis når svar kan ventes. Foreløpig svar kan unnlates dersom det må anses som åpenbart unødvendig. I saker som gjelder enkeltvedtak, skal det gis foreløpig svar etter annet ledd dersom en henvendelse ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er mottatt.

§ 13. taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

- 1) noens personlige forhold, eller
- 2) tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Som personlige forhold regnes ikke fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Kongen kan ellers gi nærmere forskrifter om hvilke opplysninger som skal reknes som personlige, om hvilke organer som kan gi privatpersoner opplysninger som nevnt i punktumet foran og opplysninger om den enkeltes personlige status for øvrig, samt om vilkårene for å gi slike opplysninger.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i denne paragraf i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

§ 13a. begrensninger i taushetsplikten når det ikke er behov for beskyttelse

Taushetsplikt etter § 13 er ikke til hinder for:

1. at opplysninger gjøres kjent for dem som de direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker,
2. at opplysningene brukes når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte, og
3. at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder.
4. at opplysninger om en navngitt domfelt eller botlagt er benådet eller ikke og hvilke reaksjoner vedkommende eventuelt blir benådet til, gjøres kjent.

§ 13b. begrensninger av taushetsplikten ut fra private eller offentlige interesser

Taushetsplikt etter § 13 er ikke til hinder for:

1. at opplysningene i en sak gjøres kjent for sakens parter eller deres representanter,
2. at opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll,
3. at opplysningene er tilgjengelig for andre tjenestemenn innen organet eller etaten i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, bl.a. til bruk ved vegledning i andre saker,
4. at opplysningene brukes for statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen,
5. at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningsgrunnlag,
6. at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger (jfr. også nr. 5) om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med angiverorganets¹ oppgaver,
7. at forvaltningsorganet gir et annet forvaltningsorgan opplysninger (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret,
8. at forvaltningsorganet gir et forvaltningsorgan i en annen EØS-stat opplysninger som forutsatt i tjenesteloven.

Part eller partsrepresentant som blir gjort kjent med opplysninger etter første ledd nr. 1, kan bare bruke opplysningene i den utstrekning det er nødvendig for å vareta partens tarv i saken. Forvaltningsorganet skal gjøre ham merksam på dette. Likeledes kan forvaltningsorganet pålegge taushetsplikt når vitner o.l. får opplysninger undergitt taushetsplikt i forbindelse med at de uttaler seg til organet. Overtreding av taushetsplikt etter dette ledd kan straffes etter straffelovens § 121, dersom vedkommende er gjort merksam på at overtreding kan få slik følge.

Kapittel IV. Om saksforberedelse ved enkeltvedtak.

§ 17. forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt

Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Det skal påse at mindreårige parter har fått mulighet til å gi uttrykk for sitt syn, i den grad de er i stand til å danne seg egne synspunkter på det saken gjelder. De mindreåriges syn skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet.

Dersom det under saksforberedelsen mottar opplysninger om en part eller den virksomhet han driver eller planlegger, og parten etter §§ 18 til 19 har rett til å gjøre seg kjent med disse opplysninger, skal de forelegges ham til uttalelse. Dette gjelder likevel ikke når

- a) opplysningene bekreftes av framstilling som parten selv har gitt eller kontrollert i anledning av saken eller parten ikke har kjent oppholdssted,
- b) rask avgjørelse i saken er påkrevd av hensyn til andre parter eller offentlige interesser,
- c) opplysningene ikke har avgjørende betydning for vedtaket eller underretning av andre grunner er unødvendig eller uhensiktsmessig ut fra hensynet til parten selv, for eksempel fordi han vil bli gjort kjent med opplysningene ved melding om vedtaket.

Partene bør også for øvrig gjøres kjent med opplysninger av vesentlig betydning som det må forutsettes at de har grunnlag og interesse for å uttale seg om, og som parten etter §§ 18 til 19 har rett til å gjøre seg kjent med. Ved avveiningen skal legges vekt på om rask avgjørelse er ønskelig og om hensynet til parten er tilstrekkelig varetatt på annen måte, for eksempel ved at han er gjort kjent med retten etter §§ 18 til 19 til å se sakens dokumenter.

Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal opplysninger som nevnt i annet og tredje ledd også forelegges den mindreårige selv, hvis ikke den mindreårige har erklært at det ikke er nødvendig.

§ 18. partenes adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter

En part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, for så vidt ikke annet følger av reglene i §§ 18 til 19. Dersom en mindreårig er part i saken og blir representert av verge, gjelder dette også den mindreårige selv. Retten til innsyn gjelder også etter at det er truffet vedtak i saken. En mindreårig under 15 år skal ikke gjøres kjent med opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt.

Når det er adgang til å gjøre unntak fra innsyn, skal forvaltningsorganet likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Innsyn bør gis dersom hensynet til parten veier tyngre enn behovet for unntak.

§ 18a. dokument utarbeidet for egen saksforberedelse

En part har ikke krav på å gjøre seg kjent med dokument som et forvaltningsorgan har utarbeidd for sin egen interne saksforberedelse (organinterne dokumenter). Første punktum gjelder ikke foredrag til saker som blir behandlet av Kongen i statsråd, etter at saken er avgjort, og presedenskort, med mindre kortet gjengir organinterne vurderinger.

Kongen kan gi forskrift om at det ikke skal kunne gjøres unntak etter første ledd for bestemte dokumenter i bestemte statlige eller statlig tilknyttede organer.

§ 18b. dokumenter innhentet utenfra for den interne saksforberedelsen

Når det er nødvendig for å sikre forsvarlige interne avgjørelsesprosesser, kan organet gjøre unntak fra innsyn for dokument som organet har innhentet fra et underordnet organ til bruk for sin interne saksforberedelse. Det samme gjelder dokument som et departement har innhentet fra et annet departement til bruk for sin interne saksforberedelse.

Det kan gjøres unntak for deler av dokument som inneholder råd om og vurderinger av hvordan et organ bør opptre i en sak, og som organet har innhentet til bruk for sin interne saksforberedelse, når det er påkrevd av hensyn til en forsvarlig ivaretagelse av det offentlige interesser i saken.

Unntakene i paragrafen her gjelder tilsvarende for dokument om innhenting av dokument som nevnt i første og andre ledd, og innkallinger til og referater fra møter mellom overordnede og underordnede organer, mellom departementer og mellom et organ og noen som gir råd eller vurderinger som nevnt i andre ledd.

seg kjent med de deler av det som inneholder faktiske opplysninger eller sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum. Dette gjelder likevel ikke faktiske opplysninger uten betydning for avgjørelsen og heller ikke når opplysningene eller bearbeidelsen finnes i et annet dokument som parten har tilgang til.

Kapittel VI. Om klage og omgjøring.

§ 28. vedtak som kan påklages, klageinstans – første og trede ledd

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

Med mindre Kongen bestemmer annerledes, kan klageinstansens vedtak i klagesak ikke påklages. Klageinstansens vedtak om å avvise klagen kan likevel påklages, unntatt:

- a) når også underinstansen traff vedtak om å avvise klagen,
- b) når underinstansen har prøvd avvisningsspørsmålet og kommet til at vilkårene for realitetsbehandling er til stede,
- c) når Kongen vil være klageinstans,
- d) når klagen er avvist av en uavhengig klagenemnd.

Er det klagerett over et vedtak om å avvise en klage som er truffet av et kommunalt eller fylkeskommunalt organ som klageinstans, går klagen til fylkesmannen.

§ 29. klagefrist

Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Skjer underretningen ved offentlig kunngjøring, begynner klagefristen å løpe fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort.

For den som ikke har mottatt underretning om vedtaket, løper fristen fra det tidspunkt han har fått eller burde ha skaffet sig kjennskap til vedtaket. Ved vedtak som går ut på å tilstå noen en rettighet, skal klagefristen for andre likevel senest løpe ut når det er gått 3 måneder fra det tidspunkt vedtaket ble truffet.

Har en part krevet å få oppgitt begrunnelsen for vedtaket etter § 24 annet ledd, avbrytes klagefristen. Ny klagefrist tar til å løpe fra det tidspunkt meddelelse om begrunnelse er kommet frem til ham eller han på annen måte er gjort kjent med den.

Vedkommende underinstans eller klageinstans kan i særlige tilfelle forlenge klagefristen før denne er utløpet.

§ 30. når klagen må være fremsatt

For at klage skal være fremsatt i tide, er det nok at erklæringen før utløpet av fristen er avgitt til postoperatør som skal sørge for å få sendingen frem til forvaltningsorganet, til offentlig tjenestemann som har fullmakt til å ta imot erklæringen eller er kommet frem til den elektroniske adresse som forvaltningsorganet har oppgitt for mottak av elektroniske klager. Kommer erklæringen ikke frem, må den gjentas innen en uke etter at vedkommende har fått vite om dette eller burde ha forstått det eller – om den opprinnelige frist er kortere – innen en frist av samme lengde som denne. Fristen regnes overensstemmende med reglene i domstollovens §§ 148 og 149.

§ 31. oversitting av klagefristen.

Selv om klageren har oversittet klagefristen, kan klagen tas under behandling såfram

- a) parten eller hans fullmektig ikke kan lastes for å ha oversittet fristen eller for å ha drøyd med klage etterpå, eller
- b) det av særlige grunner er rimelig at klagen blir prøvd. Ved vurderingen av om klagen bør tas opp til behandling, skal det også legges vekt på om endring av vedtaket kan medføre skade eller ulempe for andre.

Klagen kan ikke tas under behandling som klagesak dersom det er gått mer enn ett år siden vedtaket ble truffet.

§ 32. klagens adressat, form og innhold

Erklæring om klage skal:

- a) fremsettes for det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket; dersom muntlig klage er tillatt, skal erklæringen settes opp skriftlig av vedkommende forvaltningsorgan;
- b) være undertegnet av klageren eller hans fullmektig eller være autentisert som fastsatt i forskrift, eller i medhold av forskrift, jf. § 15 a;
- c) nevne det vedtak som det klages over, og om påkrevet gi opplysninger til bedømmelse av klage rett og av om klagefrist er overholdt;
- d) nevne den endring som ønskes i det vedtak det klages over.

Erklæringene bør også nevne de grunner klagen støtter seg til.

Inneholder en erklæring om klage feil eller mangler, setter forvaltningsorganet en kort frist for rettelse eller utfylling.

Erklæring om klage kan fremsettes ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom det forvaltningsorganet som skal motta klagen, har lagt til rette for dette.

Offentleglova

Offentleglova kapittel 1. Innleiande føresegne

§ 1. Formål

Formålet med lova er å leggje til rette for at offentleg verksemd er open og gjennomsiktig, for slik å styrkje informasjons- og ytringsfridommen, den demokratiske deltakinga, rettstryggleiken for den enkelte, tilliten til det offentlege og kontrollen frå ålmenta. Lova skal òg leggje til rette for vidarebruk av offentleg informasjon.

Offentleglova kapittel 2. Hovudreglane om innsyn

§ 3. Hovudregel

Saksdokument, journalar og liknande register for organet er opne for innsyn dersom ikkje anna følgjer av lov eller forskrift med heimel i lov. Alle kan krevje innsyn i saksdokument, journalar og liknande register til organet hos vedkommande organ.

§ 4. Definisjonar

Med dokument er meint ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing, lytting, framsyning, overføring eller liknande.

Saksdokument for organet er dokument som er komne inn til eller lagde fram for eit organ, eller som organet sjølv har oppretta, og som gjeld ansvarsområdet eller verksemda til organet. Eit dokument er oppretta når det er sendt ut av organet. Dersom dette ikkje skjer, skal dokumentet reknast som oppretta når det er ferdigstilt.

Følgjande skal ikkje reknast som saksdokument for organet:

- a) dokument som inngår i bibliotek- eller museumssamling,
- b) dokument som private har overlate til offentleg arkiv for bevaring,
- c) dokument som er overlate til eit organ for offentleggjering i periodisk skrift som blir gitt ut av organet,
- d) avis, tidsskrift, reklamemateriell og liknande som organet mottek utan at det er knytt til ei bestemt sak i organet, og
- e) dokument som ein medarbeidar i organet har motteke i annan eigenskap enn som tilsett i organet.

Omgrepet organ femner i lova her om alle verksemdar som lova gjeld for.

§ 11. Meirinnsyn

Når det er høve til å gjere unntak frå innsyn, skal organet likevel vurdere å gi heilt eller delvis innsyn. Organet bør gi innsyn dersom omsynet til offentleg innsyn veg tyngre enn behovet for unntak.

§ 12. Unntak for resten av dokumentet

Når organet gjer unntak frå innsyn for delar av eit dokument, kan det også gjere unntak for resten av dokumentet dersom

- a) desse delane aleine vil gi eit klart misvisande inntrykk av innhaldet,
- b) det vil vere urimeleg arbeidskrevjande for organet å skilje dei ut, eller
- c) dei unnatekne opplysningane utgjør den vesentlegaste delen av dokumentet.

Offentleglova kapittel 3. Unntak frå innsynsretten

§ 13. Opplysningar som er underlagde teieplikt

Opplysningar som er underlagde teieplikt i lov eller i medhald av lov, er unnatekne frå innsyn. Føresegnene i forvaltningsloven om teieplikt gir sjølvstendige rettssubjekt som er nemnde i § 2 første ledd bokstav c eller d i lova her, høve til å gjere unntak for dokument og opplysningar i same omfang som dei gir forvaltningsorgan det.

Gjeld innsynskravet eit dokument som inneheld opplysningar som er underlagde teieplikt, og denne plikta fell bort dersom den som har krav på tystnad samtykkjer, skal innsynskravet saman med ei eventuell grunngeving på oppmoding leggjast fram for vedkommande med ein høveleg frist til å svare. Svarar vedkommande ikkje, skal dette reknast som nekting av samtykke.

§ 14. Dokument utarbeidde for eiga saksføruing (organinterne dokument)

Eit organ kan gjere unntak frå innsyn for dokument som organet har utarbeidd for si eiga interne saksføruing.

Første ledd gjeld ikkje:

- a) dokument eller del av dokument som inneheld den endelege avgjerda til organet i ei sak,
- b) generelle retningslinjer for saksbehandlninga til organet,
- c) føredrag til saker som er avgjorde av Kongen i statsråd, og
- d) presedenskort og liknande, men ikkje dersom kortet gjengir organinterne vurderingar.

Kongen kan gi forskrift om at det ikkje skal kunne gjerast unntak etter første ledd i paragrafen her for bestemte dokument i bestemte statlege eller statleg tilknytte organ.

§ 15. Dokument innhenta utanfrå for den interne saksføruinga

Når det er nødvendig for å sikre forsvarlege interne avgjerdsprosessar, kan organet gjere unntak frå innsyn for dokument som organet har innhenta frå eit underordna organ til bruk i den interne saksføruinga si. Det same gjeld dokument som eit departement har innhenta frå eit anna departement til bruk i den interne saksføruinga si.

Det kan vidare gjerast unntak for delar av dokument som inneheld råd om og vurderingar av korleis eit organ bør stille seg i ei sak, og som organet har innhenta til bruk for den interne saksføruinga si, når det er påkravd av omsyn til ei forsvarleg ivaretaking av det offentlege sine interesser i saka.

Unntaka i paragrafen her gjeld tilsvarande for dokument om innhenting av dokument som er nemnde i første og andre ledd, og innkallingar til og referat frå møte mellom overordna og underordna organ, mellom departement og mellom eit organ og nokon som gir råd eller vurderingar som er nemnde i andre ledd.

Paragrafen her gjeld ikkje for dokument som blir innhenta som ledd i allmenn høyring i ei sak.

§ 18. Unntak for rettssaksdokument

Det kan gjerast unntak frå innsyn for dokument som eit organ har utarbeidd eller motteke som part i ei rettssak for norsk domstol.

§ 28. Innsynskravet

Innsyn kan krevjast skriftleg eller munnleg.

Innsynskravet må gjelde ei bestemt sak eller i rimeleg utstrekning saker av ein bestemt art. Dette gjeld ikkje når det blir kravd innsyn i ein journal eller liknande register.

§ 29. Kva organ skal avgjere innsynskravet mv.

Eit organ som mottok eit innsynskrav, skal vurdere kravet konkret og sjølvstendig. Kravet skal avgjerast utan ugrunna opphald.

Kongen kan i forskrift gi reglar om kva organ som på dei forskjellige saksområda skal ta avgjerd etter paragrafen her.

**DEN NORSKE
LEGEFORENING**

Postboks 1152 Sentrum , 0107 Oslo
Telefon 23 10 90 00 Faks 23 10 90 10
www.legeforeningen.no

Mai 2011

ISBN-13 978-82-8070-090-2